

це такі ж люди, які об'єднані спільною проблемою і тривожна ситуація одного може абсолютно достеменно перегукуватися із такою ж ситуацією іншого, перемога одного може допомогти відкрити шлях іншому, сумніви одного можуть розвіятися за допомогою настирності решти і звісно ж організаторські здібності у цьому процесі належать не кому іншому, як психологу.

Література:

1. Громадська спілка «Міжнародна антинаркотична асоціація». Комплексна програма реабілітації осіб з хімічної та нехімічної залежності. – Київ. – 2014. – 173 с.

2. Постанова Кабінету міністрів України від 04.10.2017 № 741 «Про затвердження типових положень про заклади соціальної підтримки сімей, дітей та молоді» – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/741-2017-%D0%BF#Text>

3. Відновлення. Звільнення від наших залежностей / Расселл Бренд; пер. з англ. М. Коваленко. – Дніпро: Моноліт, 2020. 304 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-6>

ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ З РІЗНИМ РІВНЕМ ОСОБИСТІСНОЇ АВТОНОМІЇ

Сергієнко Н. П.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах
соціально-психологічного факультету
Національний університет цивільного захисту України*

Свічкач М. О.

*магістр соціально-психологічного факультету
Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна*

Актуальність проблеми. Проблема автономії, тобто незалежності, існувала, мабуть, стільки, скільки існує людство. З філософської точки зору, автономія – це принцип самостійності буття, що направляється

власним розумом і совістю; здатність особистості як морального суб'єкта до самовизначення на основі об'єктивного морального закону.

Проблема автономії особистості сягає корінням в роботи тисячолітньої давності. Особистісна автономія є багатоаспектною, проблемне поле включає безліч характеристик: розглядається як поведінкові прояви самостійності, так і внутрішнє переживання своєї незалежності, спрямованість мотивації при прийнятті рішень. Більшість вчених (Е. Еріксон, К. Роджерс, Р. Райан, Е. Деси, Д.А. Леонт'єв та ін.) розглядають особистісну автономію як одну з ключових якостей зрілої і здорової особистості [4, с. 48-56].

Проблема автономії особистості є актуальною для сучасної психології, а знання і уявлення про неї дуже різноманітні і не зводяться в рамки однієї теорії. Початок вивчення цього феномена можна знайти в творах філософів і педагогів ще задовго до появи цієї теми в психологічних роботах.

У вітчизняній психології також вивчався феномен особистісної автономії. Л. С. Виготський розглядає самостійність особистості в рамках вікового підходу, пов'язує її з потребою людини у визнанні і підкреслює важливість включення в проблему автономії поняття свободи волі [3, с. 56]. С. Л. Рубінштейн писав про суб'єктності людини як про здатність бути автором своєї діяльності, реагувати не тільки на зовнішні стимули, а й проявляти свою власну внутрішню активність [5, с. 62]. На думку Павлюка М.М. [4, с. 78] автономія, або самостійність є складною інтегративною якістю особистості, що пов'язана із такими структурами як Я концепція, ідентичність, автономність, мотиваційна сфера, здатність до вибору тощо. Визначається умінням свідомо керувати своєю поведінкою, практичною діяльністю, відповідно до власних поглядів і переконань, долати перешкоди на шляху до реалізації обраної програми життєдіяльності. Самостійність передбачає активність, ініціативність особистості стосовно себе та інших.

Автономна людина сама вибирає, яку позицію в якому конкретному випадку її слід зайняти. В одній ситуації вона може погодитися з існуючим порядком і нормами, в іншій – відстоювати власну точку зору, не зважаючи на те, що подібні дії можуть для когось виглядати абсурдними. Відчуття особистісної автономії дозволяє позбутися двох видів «рабства»: підпорядкованості зовнішнім стимулам і підпорядкованості власним, раніше прийнятим, рішенням [4, с. 82].

Описані теоретичні дані підтверджують важливість розвитку автономії у особистості. Дослідження показують значимість цієї характеристики для найважливіших складових життя людини.

Автономні люди демонструють більш високий рівень психологічного здоров'я. Крім того, високий рівень вираженості автономії позитивно позначається на успіхах людини в її навчальній і професійній діяльності, а також на її здатності вибудувувати міжособистісні відносини.

У суспільстві завжди виникали і виявлялися різного роду конфлікти між людьми: від міжособистісних і сімейних до класових і міждержавних. Люди, зіштовхуючись з тими або іншими колізіями, що виникають між ними, зрештою, знаходили методом проб і помилок необхідні прийоми і способи усунення останніх.

Людина неминуче зіштовхується з ситуаціями, що ускладнюють або унеможливають задоволення її базових психологічних потреб. Так як конфлікт охоплює всі сфери життєдіяльності людей, то сучасній людині необхідно вибирати найбільш ефективну стратегію поведінки в конфлікті, намагатися управляти і вирішувати його [1, с. 45].

Конфлікти розглядаються на соціальному, соціально-психологічному або психологічному рівнях, які пов'язані один з одним. У будь-якої людини є свій індивідуальний набір найбільш бажаних цінностей, який відображає життєву стратегію і улюблені тактики. У цьому наборі може бути і конфліктність, тобто готовність відстоювати свої інтереси при будь-якій зручній можливості. Може бути і зворотна інструментальна цінність – уникати конфліктів за всяку ціну. У кожній з цих позицій є свої плюси і мінуси [2, с. 26].

Багатьом людям здається, що вони керують своєю конфліктністю в повній мірі: там, де треба, вони можуть уникнути конфлікту, в інших випадках вони здатні зробити конфлікт з нічого. Однак, далеко не всі люди усвідомлюють, що навіть сама манера поведінки може дратувати оточуючих і провокувати конфлікти. В цілому будь-які манери поведінки, що відрізняються помітною незвичністю, можуть дратувати оточуючих. Буває, що людині, часто подобається його конфліктність. Наприклад, образливі люди постійно шукають приводу образитися, бо їм до душі стан образи, через нього вони домагаються якихось своїх цілей – залучення до себе уваги, викликання в іншого почуття провини, виконання своїх забаганок. Вразливість – одна зі складових конфліктності. Інша її складова – запальність, передбачає схильність до неадекватних, надмірних реакцій – емоційної нестриманості, сильної дратівливості на звичайні подразники. Підозрілість також буває причиною для виникнення конфліктності, оскільки схильна відмовляти людям в довірі, безпідставно вбачати їх ворожі наміри [1, с. 35].

Дослідження по вирішенню проблеми поведінки особистості в конфліктних ситуаціях у осіб з різним рівнем автономності ми проводили на базі дослідження на базі 11-ї Державної пожежно-

рятувальної частини Головного управління ДСНС України у Харківській області, а саме в дослідженні прийняли участь 50 осіб особового складу у віці 25-45 років.

На першому етапі нашого дослідження була проведена методика РОКО (Російськомовний опитувальник каузальних орієнтацій Дергачева, Дорффман, Леонт'єв). Дана методика дозволяє не тільки діагностувати рівень автономії, але і розкрити внутрішню структуру феномена самодетермізації через аналіз каузальних орієнтацій об'єкта дослідження. Отримані дані вказують на те, що 15 осіб, що складає 30% демонструють високий рівень автономії, що характеризує їх як людей, які відчують почуття компетентності, впевненості в своїх рішеннях, ґрунтуються на своїх особистих мотивах, добре реагують на зміни у зовнішньому середовищі.

32 особи, що складає 64% демонструють середній рівень автономії. Такі люди часто відчують потребу в управлінні ззовні. Незважаючи на їх схильність до мотивації досягнення, в них спостерігається недолік самодетермізації.

3 особи, що складає 6% від загальної кількості досліджуваних демонструють низький рівень автономії. Люди з цим типом автономії демонструють шаблонну поведінку і віру в свою безпорадність. Вони вважають, що навколишнє середовище не змінюється під їх впливом, а більшість подій мають випадкову природу.

На другому етапі нашого дослідження була проведена методика на визначення рівня конфліктності Г.В Ложкіна, Н.І. Порякеля у осіб з високим та низьким рівнем автономії. Отримані дані свідчать про те, що у осіб з високим рівнем автономії переважна кількість показують середній рівень конфліктності, тобто вони досить добре знаходять вихід у конфліктній ситуації та не здатні зробити конфлікт без причини, що допомагає таким респондентам добре пристосовуватись у колективі та добре себе почувати у суспільстві.

У групі з низьким рівнем автономії – високий рівень конфліктності. Це може вказувати на те, що поведінка таких людей залежить від настрою особистості, від внутрішніх переживань. Як наслідок – людина потім усвідомлює свою поведінку, визнає її, у неї виникає почуття провини та сорому. Намагається в подальшому більше так не поводитись.

Таким чином можна зробити висновок, що автономія в професійній діяльності позитивно впливає на ставлення працівників до власної праці та їх продуктивності, адже автономія – це здатність і потреба особистості діяти, вчиняти незалежно від зовнішніх впливів, виходячи з внутрішньої мотивації.

Автономія особистості також є одним з критеріїв особистісної зрілості. Поведінка дорослої людини передбачає самодетермінацію, незалежність від зовнішніх обставин і думок референтної групи.

Література:

1. Андреев В.И. Правила поведения в конфликтной ситуации. Л.; ВИПК, 1991. 90 с.
2. Врегулювання конфлікту інтересів на державній службі: можливості застосування європейського досвіду в Україні. К.: НІСД, 2013. 57 с.
3. Дергачева О.Е. Личностная автономия как предмет психологического исследования: дисс. канд. психолог. наук: 19.00.01. М. 2005. 162 с.
4. Дергачева О.Е., Леонтьев Д. А. Личностная автономия как составляющая личностного потенциала. М.: Смысл, 2011. С. 76-91.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2006. 720 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-7>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ АГРЕСИВНОСТІ ТА ЇЇ ЗМІСТОВНЕ НАПОВНЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Федоренко А. Ф.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної і соціальної психології та психотерапії
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова*

Сидоренко О. Б.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної і соціальної психології та психотерапії
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Останні події, що відбуваються в Україні та закордоном свідчать про збільшення агресивних проявів серед молоді. Населення все більш хворобливо сприймає та переживає такі події як: загальна пандемія, економічна криза, зниження рівня життя, спад виробництва,